

de ge-
de huis-
dag, omdat
eindigde,
men te
wat dat
is of voor
tijd; voor
alle afzon-
or samen-
oogenblik,
ang voort.

zen, maar
K. D.

zingen.
tijdschrift
g noten.

kring een
de en halve
zich in het
cht gerefor-
de en halve
r niet voor
meente die
een groote
er op lange
niet goed:
roering, en
eken de on-

ft in onze

veve eener
erland ver-
nologischen
e nummer
welke de
verhoog!

n vraag als
jst gebracht
entie. Want
bewustheid,
den en los
zoek hebben
teenhouden.
r zullen die
opgespoord.
rde kerken
verkeerde
waardleer-
en kerken
sformeerden

heden aan-
staan in de
heeft in de
gewetens-
tegenwoord-
heer Fock,
n over ons
wij hebben
ne vreesde."
d was bij-
te Utrecht.
als hoofd-
nd werden

id: het be-
js gegeven
bevoornden
vuldig van
ingen van
kt worden.
et Verbond
jk alles te
en kan om
dingen van

ng Utrecht
u uitgenoo-
te bepalen,
erwijs zou-

t, dat door
zes heeren
en Feringa,
ans, Brum-
welke in
ndementen

Bevorde-
s onderwijs
ing, hierbij

Mocht der-
in optreden
roering der
dan zal in
hool steeds
id moeten

stam. En dan treden wij niet op met de preten-
tie: wij zijn de ware kerk, de wettige openbaring
van het lichaam van Christus, andere als minder-
waardig erkennende en hen eerst tot ons toelatend
als zij een knieval voor ons doen; maar dan stellen
wij ons liever het ideaal in alles ons zóó te vertoon-
nen, dat anderen van denzelfden huize ons en
wij hen zoeken. Of dit gelukken zal wij weten het
niet. De scheuren zijn vaak zoo diep. Doch ook
vóór 1892 waren er diepgaande verschillen. En
toch kwam de vereeniging tot stand. Dat geeft ons
moed ook bij de nog bestaande kerkelijke verdeel-
heid.

God geve, dat alle Gereformeerden nog eens
weer wonen op één kerkelijk erf!

„De godsdienst is opium voor het
volk”.

Doch dan bewege zich het nadenken in andere
richting dan het mevrouw Roland Holst op den
laatsten dag van haar verblijf in Rusland deed.

„De Hervorming” neemt dit uit haar beschrijving
over:

De laatste dag van mijn verblijf te Reval was
een Zondag. Over de stad hing toen ik in den
stillen, grijzen morgen trad, een stemming van rust
en vrede. De winkels waren gesloten, de straten
leeg van menschen, een enkel vertate kerkganger
repte zich over het smalle trottoir. Op de markt
bruisde, komend uit een der nauwe straatjes die
op haar toelopen, krachtig, helder koorgezang
mij tegen. Ingeklemd tusschen de oude huizen stond
een Lutherse kerk; ik trad binnen en luisterde
met genot naar den psalmzang der gemeente, niet
zeurderig-gerekt als ten onzent, maar vol rhythmische
kracht. Maar toen een gebeste, betogade dominé
den kansel bestee, kreeg ik het benauwd en
vluchtte, bang voor de verveling van de preek.
Een trappensteeg bracht mij op de bult in het
hart der oude stad, waar de groote russische kerk
stond. De dienst zou net beginnen. Te Moskou
had ik aldoor plan gehad een kerkdienst bij te
wonen, maar geen gelegenheid gevonden. Ik was
blij dat die zich nu toch dien laatsten dag nog
voordeed.

Het was de eerste keer in mijn leven, dat ik een
grieksch-katholieke liturgie hoorde en ik had mij
die niet voorgesteld van een zóó ontroerende schoon-
heid. Een heerlijke, diepe basstem zingt het recitatief,
een hoogere respondeert, telkens valt het onzichtbare
koor in, getuigend en smeekend. De klanken zwellen
en nemen weer af, het is een voortdurend vloeien
en terugstroomen, een deming zonder einde, als
een lied der natuur. Maar een natuurlied verdiept
door menschelek hunkeren en amachten; een uitstor-
ting en reiniging van het menschelek gemoed, be-
heerscht toch en vol melancholie van berusting.
Een oneindige mildheid, een zachte vertroosting,
een heerlijke innigheid doorruist dien zang, maar
alles verdroomd en los van de aarde. De ziel
wordt uitgevoerd boven smarten en twijfelingen;
zoete rust keert tot haar in. Telkens vervloet
een hoogtepunt van pathos tot een nieuw gemur-
mel, dat dan, op zijn beurt in zich opnemend de
ongestilde verlangens en geheime droomen van het
menschenhart, weer uitstroomt in rijke beweging,
als een rivier, door duizend verborgen bronnen
en liefelijke beken gevoed.

Na afloop van den dienst zoek ik een bank in
een der groene plantsoenen, de vroegere bolwerken,
om ongestoord mijn gedachten na te gaan. Het is,
als begrip ik nu pas goed het waarschuwend
woord, dat het sowjet-bestuur te Moskou aanplakten
Bef boven de oude Iberoische kapel bij het Kremlin
met het wonderdadige Moeder-godsbeeld: „De gods-
dienst is opium voor het volk”. Ja waarlijk is
het zoo: die heerlijke muziek is thans gevaarlijk;
zij verzwakt den werkelijkheidszin, zij sust het
hart tot rust over de slechte dingen dezer wereld,
in plaats van het te wekken tot daadkracht; zij
effent den gang van het bloed tot verdroomde
maten, in stee van het staal toe te voeren tot
den strijd. De schoonheid der oude kerkmuziek, wij
mogen van haar bedwelming niet te diep drinken.

Onbegrijpelijk hoe men deze dichteres nog kon
heeten een diep religieuze natuur.

Hoe wordt er door sommigen niet met het be-
grip „religie” gespeeld!

HEPP.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Nog eens: „Vorm en Geest”.

(Slot.)

Verder nog schrijft Dr v. d. Vaart Smit, 5e stuk
2e kolom.

„De waarheid ligt in 't midden, in de levende
„spanning en in het practische compro-
„mis tusschen „geest” en „vorm”.

„Maar dan zal toch steeds de kern van deze
„spanning en de grondslag van alle practijk moeten
„zijn, dat in de eerste plaats in 'toog worde
„gehouden het belang van het zieleleven, van het
„echt geestelijke en van het Christelijk persoonlijk
„en daartegenover het vormelijk en organisatorische
„theoretisch en practisch als secundair worde
„beschouwd.”

Hier is waarheid in. Doch hoe houden wij dat „be-
lang van het zieleleven, het echt geestelijke, het Christe-
lijk persoonlijke” recht in het oog, en dienen het 't best?
Inmers, door het vormelijke en organisatorische heen,
hetwelk daartoe zoo zuiver mogelijk behoort gehouden
te worden. Want het is niet onze zaak. De vormen
liggen zuiver in de H. S. Dat is dus onze bron en
norm. Wij zijn niets en hebben niets. De Heere geeft
ons alles in dat Zijn Woord. En nu moeten niet
deze uitwendige vormen en die innerlijke geest elk
wat van het terrein hebben en alzoo een zeer wijs
„compromis” sluiten, neen, de geest, de waarheid, moet
in den vorm ten volle heerschen. Dat is het streven
van den oprichten Christen, zijn levens- en denkvormen
te ontfleenen niet aan menschelek goetdunken of welke
ervaring ook, maar alleen aan de absoluut zuivere bron
der H. S. En niet in een „compromis” kan hij zich
vinden, maar hij jaagt naar de volkomenheid, hem
voorgesteld in die éénige H. S.

Want al vermaakt de doode belijder zich in de bloot
uitwendige vormen zonder geest, hieraan ontleent God-
zaligheid niet het recht, om zuivere vormen klein te
achten, maar zij bejert zich om er in het hart en
leven aan te beantwoorden. En wat ziet men in ijdel-
heid lang naar de vormen! Alsof het niet juist de
bedoeling des Heeren was, dat wij in onze menscheleke
vormen (d.i. in ons menschelek leven!) Hem zouden
dienen, en in al onze „vormen” voor Hem zouden
zijn! Want, is ook de H. S. zelf anders dan een
zuivere weergave van den geest en waarheid in den
menscheleken vorm? Een compromis in deze slui-
ten is; dunkt mij, veel meer wereldsch dan waarachtig
Christelijk en Bijbelsch.

Dr v. d. V. S. zegt ook (3e kolom) dat wij het
van God moeten leeren „om de betrekkelijkheid van al
het geformuleerde en uitwendige in te zien”. Dus ook
van „al het uitwendige”. Althans onder dezen term,
valt ook de H. S. Want de H. S. is toch niet anders
dan Gods Woord in uitwendig-menscheleken, en toch
onfeilbaren vorm. En dan toch betrekkelijk en dus
neergehaald tot het feilbaar-menscheleke??

Nu moeten wij elkander goed verstaan. Ethiek en
mystiek, heiligmaking en geestelijke bevinding, zijn nood-
zakelijk. Zonder dat is er geen zaligmakend geloof.
Maar die bevinding wordt in deze geestelijk gezonden
tijden zoo licht op een verkeerde plaats gezet, en dat
uit gebrek aan die bevinding die noodig is, die werkelijk
geschikt maakt om te genieten en zich te verlustigen
in de echt voorwerpelijke, d.i. echt Schriftuurlijke, pre-
dikking, van een armen, doodarmen zondaar, en een
rijken Jezus, om al die armoede volmaakt te vervullen,
1 Cor. 1:29 tot 31, 2:2 enz. Want de menschen
snakken er naar, om het subject ook nog wat op den
troon te zetten, om dat ze er zoo weinig aan gestorven
zijn. Rom. 7:14, 18, enz. en om dat zij zoo weinig
kennen. Als zij er nog iets van kennen, van dat ware
kinderlijk geloof en overgave van zich zelve aan onzen
Heere Jezus Christus, Matt. 11:15, 18:3, enz., hetwelk
wij met heilige bewondering mochten aanschouwen in
het Godverheerlijkend lijden en heengaan van onzen Dr
Kuyper, en niet minder in dat van onzen Dr Baynic.
(Doch Dr Kuyper heeft door de vele courantenberichten
nog meer geleden en is gestorven ten aanschouwe
van het gansche volk, gelijk hij ook meer dan iemand
voor het gansche volk en op alle terrein den naam
des Heeren heeft beleden.)

Het is het zuivere geloofstandpunt van de martelaars-
kerk der 16e eeuw, zich kenmerkende daardoor, dat
het waar, zaligmakend geloof zonder geestelijke bevin-
ding natuurlijk totaal en volmaakt onbestaanbaar is,
doch dat deze bevinding niet bestemd, noch geschikt is
om te zijn dekkend of koopdijns, noch ook waarheids-
bron. Neen, die waarachtig geestelijke bevinding schuift
niet Jezus en de genade en de H. S. een weinige op
zijde, neen, maar verheft deze drie juist gansch zaer, om
onze arme, ellendige, ledige en bezwijkende ziele daar-
mede gansch, gansch te vervullen.

Waarom wij behoefte hebben? Niet aan een minder
den nadruk leggen op regels en vormen ons door de H. S.
geleerd, maar aan een milden zegen des H. Geestes,
opdat onze dikwijls uitwendige dienst ook geestelijke
waarheid worde. Uit Engeland is wel het gerucht tot ons
gekomen, dat men, neergedrukt door het besef van
geestelijke doodigheid in de Kerk, in broederlijke samen-
komst daarover den Heere aanriep en smeekte om een
krachtige werking Zijns Geestes, waarop de Heere dan
antwoorde doordat velen bekeerd werden en tot zelf-
overgave kwamen aan Christus. Laat ons ook zóó bij
den Heere het zoeken in den nood onzer Kerken!

A. M. DIERMANSE.

BOEKBESPREKING.

„Evangelisatie”, door A. G. H. van Hoo-
genhuize, Ned. Herv. Pred. te Amsterdam. —
Firma B. van der Land, Amsterdam.

Dit boekje is uit de practijk geboren. In den kerk-
raad der Ned. Herv. Gemeente te Amsterdam, is door
één der predikanten een breed opgezette critiek geleverd
op den arbeid der Hervormde Stadszending. Hare
president-directeur, Dr van Hoogenhuize, heeft toen in het
Predikbeurtenblad een reeks artikelen doen verschijnen,
waarin hij dezen aanval parceerde. Ik heb deze artikelen
met aandacht gevolgd en verheug mij er in, dat zij nu
gebundeld en in druk zijn verschenen. In Amsterdam heb-
ben zij goed werk gedaan, de Kerkeraad heeft den aan-
val in het ongelijk gesteld. Wellicht kunnen zij ook
buiten Amsterdam tot een zelfde doel dienen. Achter-
eenvolgens behandelt de schrijver: Het Beginsel, De
Bezwaren en De Practijk. Het is een practisch, pittig

geschrift, dat ik gaarne aanbeveel. De prijs kan
geen bezwaar zijn, bovendien steunt men daardoor
het werk der Herv. Stadszending. Gaarne wil ik veel
uit het boekje citeeren, doch het is beter, dat de lezer
van „De Reformatie” het zelf koopt. Slechts haal ik met
instemming twee zinnen aan uit den aanhef:

„Als de evangelisatie de Kerk verwaarloost, wordt
zij seculier.”
„Als de Kerk de evangelisatie verwaarloost, wordt
zij doodsche.” N. B.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:

Charlois (2e pred. plaats), P. C. de Bruijn te Oudewater,
en H. A. Munnik te Zwolle.

Hillegom, J. Waterink te Zutphen, en D. van der Zee te
Nieuw-Vennep.

Kommerzijl, Th. A. Bergama te Drogchem, en H. Brinkman
te Westerlee.

Beroepen te:

Hollandscheveld, G. H. de Jonge te Naarden.

Houwerzijl, G. H. de Jonge te Naarden.

Spijk (Gr.), P. de Jong te Schoonebeek.

Aangenomen naar:

Drachtster Compagnie, W. H. v. d. Vegt, cand. te Zwolle
Noord Scharwoude, J. Gillebaard, cand. te Den Haag.

Westbroek, J. Bosch te Alteveer.

Bedankt voor:

Almelo, J. Wijnnga te Dronryp.

Anjum R. K. M. Hummel te Heerenveen.

Brouwershaven, Kornhorn, Pieterburen, Schoonoord en Zuid-
woude, W. H. v. d. Vegt, cand. te Zwolle.

Charlois (2e pred. plaats), J. Wijnnga te Dronryp.

Glanerbrug, W. van Geider te Langedag.

Gorodijk, 's-Gravenmoer, Kruiningen, Oostburg, Purmerend,
Schipmuiden, Spijkensise en Vianen, J. Gillebaard, cand.
te 's-Gravenhage.

Hallum, C. M. Huizenga te Hoogersmidde,

Rijssen (O.), J. Hoekstra te Ten Post.

Soerabaja, J. Wijnnga te Dronryp.

Stedum, J. Bosch te Alteveer.

Afscheid van:

Ooltgensplaat, R. de Jager. Tekst 2 Thess. 2:16, 17.

Intrede te:

Hengelo (O.), V. K. Kuivenhoven. Tekst 2 Cor. 5:19-21.
Landmeer, H. H. Binnema, Tekst Gal. 1:11.

Ridderkerk, B. Wentzel. Tekst Rom. 1:16.

Jubiläum. Dr W. Goodhuys te Haamstede vierde deze
week zijn 25-jarig ambtsjubiléum.

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:

Aalten, G. Salomons te Bussum.

Slidrecht, H. Visser te Leeuwarden.

Bedankt voor:

Driebergen, J. D. Barth te Werkendam.

Zwolle, J. Jongeleen te Maarssen.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:

Nieuw-Beijerland, A. van Dijke te Kalamazoo (Mich.).

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Drietal te:

Delft, C. B. Holland te Kampen, J. H. Koster te Wouster-
woude, en Dr J. D. de Lind van Wyngaarden te De Bildt.

Drenkamp, J. C. Koningsberger te Bergentheim, P. J. de
Bruin, em. pred. te Amsterdam, en J. L. van Schaick te
Luttelelbert (Gron.).

Tweetal te:

Lindon, J. H. van der Wal te Papendrecht en J. Rong
te Hoog-Bloklant.

Beroepen te:

Benschop, N. C. Bakker te Aalburg.

Middelham, P. de Looze te Renkum.

Uitwerda (toez.), H. N. Dabrandy te IJkwerd.

Aangenomen naar:

Amersfoort (vac. Dr. Meijers), M. G. Gerritsen te Zunder-
dorp.

Besoyen (toez.), J. Japchen te Haamstede.

Delfshaven, C. Brunt te Rhemen.

Hindeloopen (toez.), Th. Hettenga, cand. te Uitwellingerga.

Leiden, J. G. W. Goedhard te Windesheim.

Ommelanden-Zuidwending, J. G. H. Vermaat te Schal-
geburen.

Rotterdam, J. de Bruijn te Zeist.

Rotterdam (vac. Dr. ten Kate), A. van Kooten te Zevenbergen.

Bedankt voor:

Almkerk, D. J. Petrus te Oud-Loosdrecht.

Driesum, C. B. Holland te Kampen.

Afscheid van:

Mijnheerenland, J. Vermeulen. Tekst Jes. 54:10.

Ommelanden-Zuidwending, W. H. H. Middendorp. Tekst
2 Cor. 1:18-20.

Intrede te:

Hoorn (evangelisatie), P. L. Kiehl. Tekst Ef. 3:14, 18, 19.

Nieuwe Stadskanaal, J. v. d. Viugt. Tekst Rom. 8:1.

Overleden. Te Groninge is op 75-jarigen leeftijd over-
leden Dr B. H. Belgraver, sinds 1901 emeritus predikant.

— Te Dordrecht is op 62-jarigen leeftijd overleden Dr
C. L. van den Broek, predikant aldaar.

Jubiläum. Dr J. S. Tichelman, em. pred. van Charlois,
wonende te Zetten, vierde deze week zijn 50-jarig ambts-
jubiléum.

— Dr J. J. van Ingen te Harderwijk vierde deze week
zijn 25-jarig ambtsjubiléum.

Onder de betere
fabrikaten
behoort

HET HOFBERG-ORGEL

door zijne hooge
muzikale eigenschappen
tot den eersten rang.

Firma A. DE ZEEUW (N. G. Klijn)
Rosestraat 42a - Rotterdam